

Карел Чапек

Хамлет, принц датски¹

1. ХАМЛЕТ – апокрифна преработка на прочута сцена от едноименната Шекспирова трагедия. Полоний, главен камериер, и дворяните Розенкранц и Гилденщерн са герои от същата пиеса.

Сцена X

(Розенкранц и Гилденщерн излизат)

Хамлет

Един миг само, мили Гилденщерн,
почакай, Розенкранц!

Розенкранц

Кажете, принце?

Гилденщерн

Желаете ли нещо?

Хамлет

Да запитам.

Как, казахте, дворцовия спектакъл,
тази трагедия за краля отровител –
подейства ли на краля?

Розенкранц

Страшно, принце...

Хамлет

Наистина ли?

Гилденщерн

Той не бе на себе си.

Хамлет

Ами кралицата?

Розенкранц

Тя свяст загуби.

Хамлет

А другите?

Гилденшерна

Кои, Ваше височество?

Хамлет

Например вие, също и велможите,
и дамите придворни – всички зрители
във залата. Не казаха ли нещо?

Розенкранц

Не, принце.

Гилденшерна

Всички се вживяха тъй,
че думичка не можеха да кажат.

Хамлет

Ами Полоний?

Гилденшерна

Той се бе разхлипал.

Хамлет

Велможите?

Розенкранц

Велможите ридаеха.
И аз самият не съдържах съзлите си
и зърнах как с ръкава Гилденшерна
скри влагата предателска в очите си.

Хамлет

Ами войниците?

Гилденшерна

Извърщаха глави,
за да прикрият силното вълнение.

Хамлет

Та мислите, че таз пиеса имаше...

Розенкранц

Голям успех.

Гилденщерн

Наистина заслужен.

Розенкранц

Прекрасен план.

Гилденщерн

А и каква динамика!

Хамлет

Хм, може би тя има свои слабости...

Розенкранц

Простете, принце, но какви?

Хамлет

Например...

Че можеше да се желае още.

Актьорите играха, както могат,

но кралят им не беше твърде крал,

убиецът – убиец. Господа,

да бях убиец аз, тук, при Хеката²,

засрамил бих навярно и убийците!

Сами съдете!

(Играе.)

Розенкранц

Принце, изумително!

2. ХЕКАТА – старогръцка богиня, на която Зевс дал власт да допринася за успеха на най-различни начинания и да се намесва във всички части на вселената. Смятана е била за всемогъща магьосница, за патронка на магията и е била представяна във вид на същество с ужасяваща външност.

Гилденшерна

Великолепно!

Розенкранц

Някой би помислил,
че сте видели някога убиец
да върши своето ужасно дело.

Хамлет

Не, Розенкранц, това живее в мен –
защо и как? Кой знае? Ш-шт,
елате по-близо. Хамлет...

Гилденшерна

Принце?

Хамлет

...има тайна.

Розенкранц

Ах, принце, вярно ли?

Хамлет

Голяма тайна.
Не за велможите, но за ушите
на верните другари!

Гилденшерна

Моля, принце!

Хамлет

Не принц...

Гилденшерна

Ваше височество!

Хамлет

...не, само Хамлет!

Гилденщерн

Щом настоявате ...

Хамлет

Тъй, слушайте
и запазете чутото за себе си,
тъй както съм решил.

Розенкранц

Кажете, принце?

Хамлет

Аз искам да играя.

Розенкранц

Тъй ли, принце?

Хамлет

Решил съм вече, Розенкранц. От утре
ще тръгна с тази трупа по света.
От град на град тя ще представя пиесата
за краля славен, който бил убит,
и за убиеца му, настанил се
на трона му и в топлото му още
съпружеско легло; и за кралицата –
вдовица едномесечна – която
спи в потното омазнено легло
с убиеца, злодея и крадеца
на чуждо кралство... Колкото по мисля,
все по ме блазни неговата роля.
Да го разкрия в цялата му мерзост –
развратна, подла, змийска креатура –
която всичко заразява с краста –
каква чудесна роля! Но по-иначе
от оня скитник трябва да играя –
игра добре, но не намери сили
за толкоз зло. За крал е подходящ,
но много за подлец не му достига.
Уви! Как тази роля бих играл,

как в лигавата му душа се бих вживял,
за да изстискам до последна капка
човешката поквара! Чудна роля!

Гилденшерн

И чудна пиеса.

Хамлет

Не е много лоша...

Розенкранц

Чудесна!

Хамлет

Трябва да се доизпипа...
Навярно пак към нея ще се върна,
тя заслужава; тоз предател крал,
тоз гнусен, низък, уродлив характер
безкрайно ме привлича. Мили Розенкранц,
ще пиша драми.

Розенкранц

Фантастично, принце!

Хамлет

Ще пиша. Имам толкова сюжети –
подлеца крал е първият. А друг –
за подлизурките и подлите велможи...

Розенкранц

Чудесно, принце!

Хамлет

Третият: комедия
за стар и оглупял камериер...

Гилденшерн

Добър сюжет!

Хамлет

Четвъртият ще бъде
пиеса за едно момиче.

Розенкранц

Как?

Хамлет

Е, пиеса.

Гилденщерн

Пак благодатна тема.

Розенкранц

Поетична.

Хамлет

А Хамлет – Хамлет ще твори. На трона
подлецът ще дере без нож народа,
велможите ще кършат гръб, а Хамлет
все ще твори; войни; ще страдат слабите,
ще властват силните. А Хамлет – Хамлет
все ще твори, наместо – скочил – нещо
да стори с гняв.

Гилденщерн

Какво, о, принце?

Хамлет

Знам ли?

Какво се прави срещу подла власт?

Розенкранц

Че нищо, принце.

Хамлет

Нищо ли?

Гилденщерн

Е, да,
в историята има и мъже:
поставят се начело на народа
и с думи или с пример го увличат
с борба властта продажна да свалят.

Розенкранц

Но туй в историята само става.

Хамлет

В историята само, а твърдите,
че с думи можеш хората да вдигнеш.
А мъката е няма. Някой трябва
по име всичко тук да назове:
това е гнет, това пък е безправие,
над вас се върши мерзко престъпление
и този, който ваш крал се нарича,
е шут, крадец, убиец и развратник –
не е ли тъй? Но ако сте мъже,
спокойно ли ще носите срама,
не ще ли грабнете тояга, меч
или позорът чер ви е скопил,
нима сте роби и затуй търпите
безчестие?

Гилденштерн

Красноречив сте, принце.

Хамлет

Красноречив!? Тогава да изляза
и както в миналото глас народен
да стана аз?

Розенкранц

На своя принц е предан
народът.

Хамлет

Да го поведе и трона

прогнил да срина?

Гилденщерн

Принце, моля,
това е политика.

Хамлет

Странно чувство –
такава тежка цел да си поставиш...
Благодаря.

Розенкранц

Не ще ви пречим, принце.

(Розенкранц и Гилденщерн излизат.)

Хамлет

Да бъдеш или да не бъдеш – ето
въпросът. А щом бъдеш ти – какъв?
Да бъдеш принц! Край трона да стоиш
с усмивка, най-лоялният велможа!
Защо не върху трона? Там е друг
и трябва да го чакаш да умре,
да се съсири черната му кръв...
Или гърдите му да прободеш,
за бащината смърт да отмъстиш!
На майчиното ложе да измиеш
срама! Защо се колебая? О, не, не.
Ще впия поглед в мерзкото лице,
в развратната уста, в очите влажни:
разбрах те кой си, пипнах те сега,
сега бих могъл да опитам тайно
муцуната ти сам да разкряя!
Да бях актьор, веднага бих разбулил
тук всичкото му тайно, скверно зло,
прикрито под усмихнатата морда.
Това ме мами... Но това лице
връстниците ми ще познаят само –

а после никой. По-добре навеки
да го изоблича ведно с ония
чудовища, ведно със всичко гнило,
с което в Дания е обкръжен.
Но аз съм и поет! И ще напиша
присъда зла, която ще пребъде
през вековете и с нетленен пръст
ще сочи този гноен цирей... Виж ти,
какъв дар слово! Но не е ли жалко
да го хабя единствено за мен?
Да събера народа на пазара
и да говоря... Той не е от кал
и думите ми в него ще родят
срещу тирана буря безпощадна...
Това ме мами, мами... Но след туй
не бих могъл да сторя нищо... Жалко!
Какъв актьор бих бил! Но ако бях,
ще мога ли да предизвикам буря,
която срива тронове? А после
как бих написал бъдните си драми?
Тогаз – по дяволите! Чрез игра ли
да смъкна маската му аз или
над прага като прилеп да го прикова?
Или с народа разярен от трона
да го сваля? Какво тогаз, какво?
А ако само си внушавам, че желая
да отмъстя? Защо да съм актьор,
единствено за да го демаскирам?
Щом трябва да играя, ще играя,
защото туй е в мен, защото трябва
да пресъздавам хора – все едно
добри или жестоки! Него бих
играл с най-много страст – и още как!
Актьор да бъдеш! Или пък да пишеш,
но не за мъст, а само за разтуха,
щом вдъхваш ти на думите живот.
Защо да пиша само? И защо
да не говоря? Да съм вожд народен
и да говоря, както пее птичка –

тъй хубаво и пламенно, че сам
да бъда убеден и да повярвам,
в това, което казвам! Да съм нещо –
това е то изкупващата дума!
Да съм актьор! Поет или пък просто
да тръгна със народа си? Какво?
О, богове, какво да избира?
Или да бъда Хамлет? Ах, какво
бих сторил, ако бях аз нещо? Да,
ала какво? В туй тъкмо е въпросът.

1934

КРАЙ

© 1934 Карел Чапек
© 1968 Григор Ленков, превод от чешки

Karel Čapek
, 1934

Сканиране, разпознаване и редакция: К. Ч.

Издание:

Карел Чапек. Книга апокрифи. Разкази
Издателство „Народна младеж“, София, 1968
Редактор на издателството Вера Филипова
Художник Иван Кирков
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Мери Керанкова

Karel Čapek. Kniha apokryfů
Vydání 4
Československý spisovatel. Praha, 1964

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10662>]